

UHSIANKO- TIEDOTE

Kesäkuu 1996

Sisältö

Toimittaja kesäterässä	1
Elina Puhto : Suahilin perusteita, osa I	2
Iisalmelaisten uusi projekti : Dodoman alueellekin Tushikamane-keskus	4
Heriel Kitururu : Suomen ja Tansanian (erityisesti Morogoron) yhteistyön tulevaisuudesta	5
Marko Ulvila : Uluguru-vuorten luonnosta... ... ja kulttuurista,, osa I	7 9
Mikko Peuran päiväkirja Mifulun työleiriltä 1995 Sairaala, koulu, asuntoja...	17
Vaasalaisprojekti: Opettajia opetetaan opettamaan	19
David Kitururu : Afrikkalaisesta teatterista	20
Mahdollisuuksien tori	22
Projektit, kehitysturismi ja PRA / Morogoroseminaari 3.-4.8.1996	23
Saksittua...	24

Uhusiano r.y:n hallitus takakannen sisäsivu

Julkaisija: UHUSIANO r.y.
Suomennokset: Anja Ahmonsaari, Berit Valtonen
Piirroukset: Johnson J. Mluge
Toimitus: Berit Valtonen

Vaasa, 28.6.1996

Hyvä jäsen!

Kesä on vihdoinkin saapunut - samoin Uhusiano-tiedote! Tämän vuoden ensimmäinen ja kaikkien aikojen toinen tiedotelehti toimitetaan tällä kertaa Vaasassa.

Uhusianon jäsenistä iso osa on käynyt Morogorossa ja omin silmin nähnyt Uluguru-vuoret. Niiden luonnosta, asutuksesta ja elämästä ennen siirtomaa-aikaa kerrotaan Marko Ulvilan tutkimusraportissa, josta nyt julkaistaan ensimmäinen osa. Monet osaavat jo sanoa "jambo" kun tapaamme yhteistyökumppaneitamme. Mutta voisimme ehkä edetä hieman "heippaa" pidemmälle, ja kysellä kuulumiset ja uutiset niinkuin Tansaniassa on tapana. Sitäpaitsi suahili on *lingua franca*, yleiskieli, jolla pärjää koko Itä-Afrikassa. Tässä numerossa pääsee opiskelun alkuun. Elina Puhto on tehnyt sarjan suahilinkielisiä keskusteluja, joissa valotetaan kuulumisten ja uutisten kyselyistä eri tilanteissa. Nyt julkaistaan ensimmäiset neljä keskustelua.

Perinteisestä afrikkalaiskulttuurista lähinnä teatterin kannalta kirjoittaa David Kitururu. Isä-Kitururu kertoo Uhusianon järjestöjen tuloksista ja miettii tulevaisuutta. Uusia projekteja on tekeillä sekä Iisalmessa että Vaasassa.

Kesällä voi tehdä kaikkea sitä, mihin muka muuten ei ole aikaa. Vaikkapa opiskella? Elokuun alussa, kun tapaamme Morogoro-seminaarissa Viittakivellä, voimmekin kysellä sujuvasti: Habari yako?

Mukavaa lötköttely- /
aktiivikesää itsekullekkin!

*Kesäkurvaim
Berit*

Berit Valtonen
kesäterätoimittaja

Lötköttelypaikka Uluguru-vuorilla.
Kehitysturismia?

Elina Puhto:

SUAHILIN PERUSTEITA osa I: Tervehdyksiä

Ensimmäinen keskustelu

(vieras mies ja nainen)

bwana

bibi

**Hujambo bibi?
Nzuri.**

bibi
bwana
gani
habari
habari gani
hujambo
nzuri
sijambo
-zuri

Sijambo bwana. Habari gani?

rouva, arvokas vanhahko tai vanha nainen, isoäiti
herra
millainen, minkälainen
uutinen, uutiset
mitä kuuluu
kuinka voit
hyvin
minä voin hyvin
hyvä, kaunis

Toinen keskustelu

(Hans ja Maria tapaavat aamulla)

**Hans:
Maria:
Hans :**

asante
asanteni
habari za asubuhi

**Hujambo Maria?
Sijambo Hans. Habari za asubuhi?
Nzuri, asante.**

kiitos
kiitos teille
hyvää huomenta (mitä uutta näin aamulla)

Kolmas keskustelu

(Herra Hasani tapaa Hansin ja Marian)

Hasani:
Hans na Maria:
Hasani:
Hans na Maria:
Hasani:

habari za leo
hamjambo
hatujambo
karibu
leo
na
nzuri tu
tu
sana

Hamjambo?
Hatujambo bwana. Habari gani?
Nzuri sana. Habari za leo?
Nzuri tu. Karibu!
Asanteni!

mitä tänään kuuluu
mitä teille kuuluu
meille kuuluu hyvää
tervetuloa
tänään
ja
hyvää vain
vain
paljon

Neljäs keskustelu

(lapsi tapaa vanhan/arvostetun henkilön illalla)

Mtoto:
Mzee:
Mtoto:
Mzee:
Mtoto:

shikamoo
marahaba
habari za jioni
jioni
mtoto
watoto
mwanangu
mwalimu
mzee
njema

Shikamoo mzee.
Marahaba mwanangu. Habari gani?
Nzuri. Habari za jioni?
Njema. Karibu!
Asante Mzee!

tervehdys vanhoille ja arvossapidetyille
vastaus shikamoo-tervehdykseen
hyvää iltaa
ilta
lapsi
lapset
lapseni (mtoto- sana jätetty pois)
opettaja
vanha kunnioitettu ihminen
hyvin

DODOMAN ALUEELLEKIN TUSHIKAMANE-KESKUS

Morogoron Tushikamane-keskus siirtyy tämän vuoden lopussa kokonaan morogorolaisten hallintaan. Iisalmen Nuorison Tuki ry on käynnistänyt vastaavan hankkeen Dodoman alueelle, noin 12.000 asukkaan Songambelen kylään. Tällä Tansanian parhaalla maissinviljelyalueella asuu noin 50.000 henkeä viidessä peräkkäisessä kylässä, joista Songambe on keskimäinen. Se sijaitsee Morogorosta noin 180 km ja Dodomasta noin 120 km.

Uuden ammattikoulutuskeskuksen perustamista valmisteltiin yhteistyössä dodomalaisen kansalaisjärjestön Self Help Youth Association (SHEYA):n kanssa. Alunperin tarkoituksena oli perustaa keskus Dodoman keskusta. Mutta koska kaupungistumisen myötä lisääntyy slummiutumisen ja muut sosiaaliset ongelmat, keskus päätettiin rakentaa maaseudulle. Paikaksi valittiin Songembe, johon jo on perustettu SHEYA:n paikallisosasto.

Songambelessa on peruskoulutusta, muttei ammattikoulutusta. Tarve esimerkiksi puusepän, metalli- ja rakennusalan sekä maatalouden koulutukseen on suuri.

Tavoitteena on edelleen tarjota nuorille mahdollisuus osallistua hyvätasoiseen ammattiopetukseen, jonka jälkeen he voivat siirtyä toteuttamaan oppimiaan taitoja elämässä. Toisena tavoitteena on kehittää maaseudun elinolosuhteita siten, että nuorilla olisi taloudelliset ja sosiaaliset edellytykset jäädä omalle asuinalueelleen. Yhteistyökumppanina on SHEYA:n lisäksi Dodoman anglikaaninen kirkko ja Songambelen kyläneuvosto.

Koulutustoiminnan aloittamisesta on keskusteltu myös alueellisen tason viranomaisten kanssa. Maatalous-

keskuksessa on mahdollisuus käyttää jo olemassa olevia yhteyksiä Tangan 4H:n kanssa ja lisäksi Peltosalmen maatalousopisto Iisalmesta on luvannut antaa asiantuntija-apua. Morogorossa on myös Sokoinen yliopisto, joka on erikoistunut maatalouteen. Sen mahdollisuuksia osallistua hankkeeseen on alettua selvittää. Tavoitteena on luoda mahdollisimman hyvä yhteistyöverkosto käyttämällä mahdollisuuksien mukaan paikallisia voimia hankkeen toteuttamisessa.

Nopeasti käyntiin

Kyösti Kauppinen palasi hiljattain Songambelestä. Auringonkukat ovat viljelmillä jo kukassa, niistä puristetaan aikanaan öljyä ja 'jätteet' käytetään rehuksi. Pajan pohjia kaivetaan parhailaan, samoin vedetään vesijohtoja tulevan kurssikeskuksen paikalle. Songambelessa on rakennustöitä johtamassa Morogoron Tushikamanesta rakennusmestari, ja tansanialainen hankkeen vastuuhenkilö asuu lähikylässä. Kylään on myös nimetty peltoviljelmistä vastaava henkilö. Traktori on jo hankittu, ankkujen ja kanojen, ehkä myös muiden eläinten kasvattamista mititään.

Kyläpäällikkö on antanut toimistonsa yöpymistilaksi viidelle Hämeenlinnan ammattikorkeakoulun tulevalle rakennus-insinöörille, jotka ovat olleet kylässä tekemässä suunnitelmia ja piirustuksia. Tampereella kerätään käsityökaluja sekä puutyö- että maatalousopetusta varten.

Uusvanhaa ajatteluakin tarvitaan: kylässä ei ole – eikä ehkä koskaan tulekaan – sähköä.

◇

SUOMEN JA TANSANIAN (ERITYISESTI MOROGORON) VÄLISEN YHTEISTYÖN TULEVAISUUDESTA

Haluan tiedotuslehtisenne välityksellä onnitella järjestönne jäseniä loppumatomasta työstä köyhien maiden, kuten meidän, tukemiseksi.

Suomalaiset kansalaisjärjestöt ovat Morogoro-yhteistyössään jo tähän mennessä saavuttaneet hyviä tuloksia monella alueella. Järjestöt näkyvät sekä Morogoron maakunnassa (Rural District) että kaupungissa (Morogoro Municipal Council).

Tuloksia näkyy sekä terveydenhoito-sektorilla että koulutuksessa. Kylissä, kuten Homboza, Mlali, Mongwe, Lubuno-Tangeni, Kambala, ihmisten oli aikaisemmin käveltävä pitkiä matkoja saadakseen terveydenhoitopalveluja, mutta nyt näissä kaikissa kylissä on terveys-asema. Alle viisivuotiaat lapset, odottavat ja vasta synnyttäneet äidit saavat hoitoa lähellä kotiaan.

Hombozan kyläyhteisö saa puhdasta ja turvallista vettä entistä paremmin suojatuista kaivoista käyttämällä Taniravesipumppuja.

Morogoron lääninsairaalan varustaminen monilla kipeästi kaivatuilla tarvikkeilla, samoin kuin seminaarien avulla tapahtuva koulutus on todella mainitsemisen arvoista. Potilaiden hoito tässä sairaalassa on parantunut huomattavasti ja sairaalan työntekijät ovat tyytyväisiä.

Myös koulutuksen sektorilla on tapahtunut edistystä. Uusia luokkahuoneita on

rakennettu mm Changarawen, Mongwen ja Muunganon kyliin (Morogoron maakunnassa) ja Mweren peruskouluun (Morogoron kaupungissa). Aikaisemmin näiden peruskoulujen oppilailla ei ollut luokkahuoneita tai pulpetteja, mutta järjestö-jenue tuella tunnelma on näissä kouluissa aivan uudenlainen. Opettajat ovat tyytyväisiä, samoin oppilaat.

Mvomeron kylässä rakennetaan oppikoulua (Secondary School), joka on esimerkki yhteisölle tulevasta avusta.

Näiden hyvien tulosten jälkeen tulee itseltään kysyneeksi:

Miltä tulevaisuus näyttää?

Kun rupeaa miettimään – OK, ihmiset oppivat kasvamaan tekemään monia asioita itse. Mutta ovatko nämä ainoat alueet, joilla tarvitaan uusia taitoja ja tukea?

Kuljettuani näissä tunnelmissa jonkin aikaa, ajattelin kiinnittää Uhusianon jäsenten huomiota siihen, että Tansania edelleen on yksi maailman köyhimmistä valtioista, ja puute tässä maassa on edelleen hyvin suuri. Siksi yhteistyön jatkuminen on erittäin tarpeellinen.

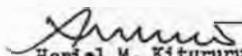
Tarve on niin suuri, että jotkut jäsenet ovat katselleet muita yhteistyön muotoja, kuten maataloutta. Ne teistä, jotka olette käyneet maassamme, tiedätte varsin hyvin, että meillä on hyvä maa, mutta se minkä tuotamme siitä ei tyydytä kansalaisia sen enempää määrällisesti kuin laadullisesti.

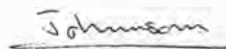
Tästä syystä monet kansalaiset, erityisesti alle viisivuotiaat lapset, kärsivät proteiinin puutteesta johtuvasta aliravitsemuksesta. Tämä koskee keskimäärin noin 52 % näistä lapsista. Tämä on liikaa maassa, joka on kehittymässä mutta jossa on monta reikää tukittavana.

Siksi voidaan edelleen kysyä, mitä meidän on tehtävä. Pärjäämmekö ilman ulkopuolista apua? Tietenkin meidän on työskenneltävä väsymättä, meidän on oltava kekseliäitä.

Viimeisimpänä muttei vähäisimpänä on mainittava, että monipuoluevaalien jälkeen marraskuussa 1995 – kaikki on rauhallista. Uusi hallitus on johdossa ja kaikki on hallinnassa.

Toukokuussa 1996

Heriel M. Kitururu
UHUSIANO CO-ORDINATOR
MOROGORO - TANZANIA.

Kuvittajamme **Johnson J. Mluge** on ollut Suomessa pari lukuvuotta, ensin Viittakiven opistossa opiskelemaan mm. suomenkieltä, ja kuluneen lukuvuoden Oriveden Opiston kuvataidelinjalla. Nyt Johnson on päässyt jatkamaan opintojaan Lahden taidealan oppilaitokseen. Onnittelemme!

Onko sinulla

kysymyksiä, vastauksia, uutisia, kuulumisia
joita haluaisit välittää muillekin?

Jäsenten ja jäsenjärjestöjen kuulumisia varten voisi avata oman palstan, eikö vain? Lähetä materiaalia Uhusiano-tiedotteen syksyn numeroon lähimmälle hallituksen jäsenelle (osoitteen löydät takakannen sisäsivulta). Materiaalin tulisi olla perillä syyskuun puoliväliin mennessä.

Marko Ulvila

ULUGURU-VUORTEN LUONNOSTA...

Osa Marko Ulvilan tutkimusraportista "Leaming with the villagers. An Account of a Participatory Research in the Uluguru Mountains, Tanzania" (Tampereen yliopiston Sosiologian ja sosiaali-psykologian tutkimuksia Sarja A. nro 26, 1995).

Uluguru-vuoret kuuluvat Afrikan vanhimpiin. Niiden 2600 metriä korkeat huiput kohoavat ympäröiviltä tasangoilta, jotka ovat 500 metriä merenpinnan yläpuolella. Korkeuserot aiheuttavat suuria eroja sademäärässä ja kasvillisuudessa. Vuoriston huippu on yksi Tansanian kosteimmista alueista, kun taas läntiset vuoren juuret ovat puolikuivia. Vuorten luonnollinen kasvillisuus on biologiselta moninaisuudeltaan hyvin runsasta. Huipulla esiintyy monia kasveja, joita löytyy vain Uluguru-vuorilta.

Maantiede, maanmuodostus ja ilmasto

Uluguru-vuoret kattavat 1800 km²:n alueen Morogoron läänin keskellä. Vuorten korkeimmat huiput ovat pohjoisosassa Lupanga (2138 m) ja Magari (2348 m) ja eteläosassa Lukwangule (2664 m) ja Kimhandu (2650 m).

Geologisesti Uluguru-vuoret ovat osa vanhoista kiteisistä kaarivuorista Keski-Afrikan ylätasangon itärajalla. Tämä erillinen vuoriryhmä on yksi Itä-Afrikan vanhimmista. Vuoret koostuvat Usangaran (prekambrilaisista) kallioista, jotka ovat kohonneet lohkareina useita kertoja sen jälkeen, kun Karroo-altaat olivat muotoutuneet yli 600 miljoonaa vuotta sitten. Päämassa koostuu granuliitista, itäiset vuoreneduskukkulat gneissistä ja dolomiittimarmorista, kun taas läntiset vuoreneduskukkulat ovat muodostuneet gneissistä ja migamatiitista. Rinteiden ja vuoreneduskukkuloiden kallioita peittää kellanpunertava hiekkainen savimaa. Alempien vuortenselänteiden maaperässä on tummanpunaisempi väri.

Alueen sademäärä vaihtelee 300–3500 mm vuodessa. Se on hyvin epätasaisesti jakautunut, koska Intian valtamereltä saapuvat sadetta kantavat itätuulet osuvat vuoriin ja pudottavat sateet pääasiassa itäisille rinteille. Siellä keskimääräinen

vuosittainen sademäärä vaihtelee 1300:n ja 2900:n millimetrin välillä ja kuiva kausi on hyvin lyhyt. Päävuoren selkällä 1.800 metrin yläpuolella saa sadetta runsaasti yli 3000 mm vuodessa ja kuiva kausi on käytännössä olematon. Näin tämä alue on yksi Tansanian kosteimmista osista. Läntisillä rinteillä ja kukkuloilla vuorten juurella sataa alle 2000 mm vuodessa ja niiden kuiva kausi kestää 2–5 kuukautta. Pitkän kuivan kauden saattaa katkaista lyhyt sateinen kausi joulukuussa. Eniten sadetta tulee maaliskuusta toukokuuhun sekä marras-joulukuussa.

Vuosittaiset keskiarvolämpötilat vaihtelevat 25°C:sta vuorenehduskukkuloilla 12°C:een vuorenhuipun metsäalueella. Kukkuloilla ero lämpimimmän ja viileimmän kuukauden, heinäkuun ja joulukuun, välillä on noin viisi astetta. Ero kasvaa sitä mukaa kuin korkeus suurenee.

Luonnollinen kasvillisuus

Uluguru-vuorilla voidaan erottaa neljä luonnollista kasvillisuusvyöhykettä: vuoren alapuoliset metsät (submontane forests), *Pterocarpus Combretum* - ja miombo-puiden alue, vuoristometsät (montane forests) ja subalpiiniset (vuoristojen puuttoman laen ja alarinteiden metsävyöhykkeen välissä oleva vyöhyke, toim.huom.) pensaikkometsät (subalpine elfin forests). Alkuperäinen luonnon kasvillisuus on vuorten vanhaan ja vaihtelevien maantieteellisten olosuhteiden vuoksi ollut hyvin rikasta. Ennen kuin ihmiset raivasivat metsät pelloiksi, itäiset rinteet olivat metsän peitossa aina vuorenehduskukkuloille asti, mikä on harvinainen ilmiö Itä-Afrikassa.

Vuoren alapuoliset metsät kasvavat pääasiassa kosteilla itäisillä rinteillä 500 ja 1800 metrin välillä merenpinnan yläpuolella, pääasiassa suojelumetsän alueella lähellä vuorten huippua. Vuoren alapuolisen vyöhykkeen matalammassa ja kuivemmassa osassa kasvaa puoli-ikivihannat metsät, joiden 30 metriä korkean latvuston muodostavia puita ovat mm *Albizzia gummifera*, *Diospyros* spp.,

Milicia excelsa ja *Sapium ellipticum*. Vuoren alapuoliset sademetsät rinteiden yläosassa peittävät laajan alueen muodostaen lähes yhtäjaksoisen vyöhykkeen itäpuolella ja erillisiä maa-alueita länsirinteiden syvässä laaksoissa. Nämä metsät ovat sademetsien kosteimpia, ja niissä on vuorten tuottoisimmat puulajikkeet. Ne muodostavat 30–50 metriä korkean latvuston (ks. luettelo 1).

Uluguru-vuorten kuivalla läntisellä ja pohjoisella vyöhykkeellä ovat hajanaiset *Pterocarpus Combretum* - ja miombo-puiden alueet. 15–20 metriä korkeaa latvustoa hallitsevat yhteisesti useat puulajikkeet (ks. luettelo 2).

Vuoristometsät kasvavat 1500–2400 metrin korkeudessa ja ne voidaan jakaa kolmeen alavyöhykkeeseen kosteuden mukaan:

Kuivin on mesophilous-vuoristometsä-alue, joissa on 20–30 m korkea latvusto (ks. luettelo 3a).

Kosteammassa vuoristosademetsässä latvusto on samanlainen kuin edellisessä, mutta päälyllyskasveja on enemmän.

Vyöhykkeistä kosteimmassa, sammalemmetsässä on matalampi latvusto (ks. luettelo 3b).

Metsävyöhykkeen yläpuolella olevalla usvavyöhykkeellä, pohjoisosassa yli 2100 metrin ja eteläosassa yli 2400 metrin korkeudessa, on subalpiiniset pensaikkometsät. Tämä kasviyhteisö on Uluguru-vuorten alkuperäislajikkeiden rikkain. Pienet, 3–6 metriä korkeat puut ja pensaat muodostavat tiheän latvuston. Puulajikkeista on esimerkkejä ohessa (ks. luettelo 4). Magari-huipulla ja Lukwangule-tasangolla kasvaa myös vuoristo-bambua, *Arundinaria alpina*. Siellä esiintyy myös vuori ja subalpiinikanervaa.

Luettelo 1: Vuorten alapuoliset metsät

Parinari excelsa
Myrianthus holstii
Albizzia gummifera
Newtonia buchananii
Sapium ellipticum
Trema orientalis
Cylicomorpha parviflora
Maesopsis eminii
Allanblackia stuhlmannii
Ocotea usambarensis
Afrocrania volkensii

Luettelo 2: Pterocarpus- ja miombi-alue

Pterocarpus angolensis
Julbernardia globiflora
Acacia macrothyrsa
Xeroderris stuhlmannii
Albizzia versicolor
Dalbergia melanoxylon
Erythrina abyssinica
Sterculia quinqueloba
S. africana
Canthium huillense
Cussonia kirkii
Combretum spp.
Brachystegia spp.

Luettelo 3a: Vuoristometsät, mesophilous

Podocarpus milanjianus
Ocotea usambarensis
Afrocrania volkensii
Ficalhoa laurifolia
Cussonia spicata

Luettelo 3b: Vuoristojen sammalemetsät

Rapanea pulchra
Podocarpus ensiculus
Schefflera polysciadia
S. barteri
Rauvolfia volkensii
Cyathea manniana
Melchiora schliebenii

Luettelo 4: Subalpiiniset pensaikkometsät

Syzygium parvulum
S. sclerophyllum
Allanblackia ulugurensis
Podocarpus milanjianus
Cussonia lukwangulensis
Polyscias stuhlmannii
Trenstroemia polypetala
Melchiora schliebenii
Garcinia volkensii
Agauria salicifolia
Ochna oxyphylla
Pittosporum goetzei

... JA KULTTUURISTA

YHTEISKUNTA ENNEN

EUROOPPALAISTEN

VÄLIINTULO

Ennen eurooppalaisten saapumista Uluguru-vuorilla ei ollut yhtenäistä kulttuuria tai yhteistä poliittista järjestelmää. Ihmiset elivät autonomisissa sukukunnissa tai maata hallitsevissa suvuissa, ja heidän kulttuurinsa vaihteli taustan ja vuorille asettumisen ajankohdan mukaan.

Uluguru-vuoria on asutettu hitaasti 1600-luvulta lähtien. Ihmisiä on saapunut kaikista suunnista eri syistä ja heidän mielestään vuoret olivat hyvä paikka elää. Tärkein sosiaalinen järjestelmä oli maata hallitseva suku, jonka vanhin oli vastuussa maan jakamisesta. Toinen keskeinen järjestelmä oli sukukunta, joka oli levittäytynyt koko nykyisen Itä-Tansanian alueelle.

Ennen eurooppalaisten väliintuloa Ulugurulla asuvilla ihmisillä ei ollut mitään yhteistä identiteettiä eikä yhteisvastuuta. Ensi sijassa ihmiset samaistuivat sukuunsa ja sukukuntaansa.

Tavatessaan kaukaisia ihmisiä, he esittelivät itsensä waluguluiksi (waluguruiksi) suurten vuorten ihmisiksi, kuin osoittaakseen mistä he olivat kotoisin.

Tarinat sukukuntien alkuperästä

Uluguru-väestön alkuperää ei tiedetä. Yksi suullisessa perinteessä yleisesti esiintyvä alkuperä viittaa paikkaan nimeltä Pala Ulanga, Uluguru-vuorista länteen. Useat sanovat esi-isänsä tulleen Bena-sukukunnasta Iringan ylängöiltä, kun taas jotkut väittivät heidän tulleen rannikolta tai pohjoisesta. Suullinen perinne kertoo, että alue oli asuttu ja että siellä oli alkuperäisväestöä joka ajettiin pois. Yksikään tarina ei kerro muusta kuin bantu-alkuperästä, ei myöskään aikaisemmasta metsästyskulttuurista. Siirtyminen Uluguru-vuorille lisääntyi 1800-luvun puolivälin jälkeen, koska Mbunga- ja muut väkivaltaiset ryhmät ratsastivat vuoria ympäröivillä tasangoilla.

Useimmilla sukukunnilla on tarina alkuperästään. Erään mukaan alunperin oli vain neljä sukukuntaa: Maze, Bena, Chuma ja Bunga. Monilla Bena-alkuperää olevilla sukukunnilla on selkeät nimet, jotka perustuvat tehtäviin tai tapahtumiin. Kolmella on sepän työhön liittyvät nimet: Chuma, rauta; Ponda, vasara ja Hafigwa, palkeen tekijä. Kahden sukukunnan tiedetään syntyneen kahdesta sisaresta: toisen nimi oli Mbiki, puu, ja toisen Chiru, yö. Uluguru-vuorille aikaisin saapuneita sukukuntia ovat Zima, Mwenda, Mlali ja Nyani.

Tarinan aivan ensimmäisistä ihmisistä on tallentanut Cornelius Vermunt:

Alussa oli kaksi ihmistä, mies ja nainen. He nukkuivat eri sängyissä, eivätkä he kylpeneet. He eivät tunteneet viljelyä, vaan söivät ruohoa. Usein he leikkivät Mulungun, Korkeimman Olevan kanssa. Eräänä päivänä Mulungu antoi miehelle kurpitsan siemenen ja käski hänen haudata se maahan. Mies istutti siemenen, ja kun se oli kasvanut hän antoi sen vaimolleen keitettäväksi, mutta hän söi sen yksin. Vaimo kysyi Mulungulta miksi mies syö kurpitsan yksin, ja Mulungu antoi vaimolle neuvon: keitä vettä ja menkää kylpyyn, nukkukaa yhdessä samassa sängyssä ja yhtykää. Nainen teki kuten hänelle oli

sanottu ja seuraavina päivinä he aina söivät yhdessä. Nainen tuli raskaaksi ja sai poikalapsen. Sen jälkeen heille syntyi tyttöjä ja poikia toinen toisensa jälkeen. Monien vuosien jälkeen he alkoivat irroittautua lapsista asettamalla heidät pareittain uusiin taloihin.

Sosiaalinen järjestelmä

Uluguru-vuorilla asuvien kansojen sosiaalisen järjestelmän eroavaisuus heijastuu sukukuntia tarkoittavissa termeissä: lukolo, tomo, tomo, tomo dukuru, ukoo, kungungu merkitsevät vuorten kulttuuria käsitelleiden eri kirjoittajien mielestä joko sukukuntaa, sukua tai molempia.

Suurista eroista ja niukasta syste-
maattisesta dokumentaatiosta johtuen on mahdotonta kuvata Ulugurun alueen kulttuuria ennen siirtomaavaltaa. Joitakin kuvauksia voidaan kuitenkin tehdä antamaan käsityksen yhteisön rakenteista, jotka olivat yleisiä johonkin aikaan jossakin päin vuoria.

Uluguru-asukkaan sosiaaliset suhteet perustuivat kolmeen ryhmään: matri-lineaariseen, eli äidiltä periytyvään sukukuntaan, isän sukukuntaan sekä ugano-ryhmiin, joihin oli leikkimielinen yhteys. Kaikkein keskeisin oli kuitenkin äidiltä periytyvä sukukunnan jäsenyys, joka periytyi äidiltä. Syrjäisempi mutta tärkeä yhteys pidettiin isän sukukuntaan ja ugano-ryhmiin.

Matrilineaarinen sukukunta ja suku

Uluguru-yhteisöjen sosiaalisen järjes-
telmän tärkeimmät elementit olivat sukukunta ja suku. Sukukunta oli eksogaminen (ulkopuolisten kanssa avioituva) ryhmä, joka polveutui tarkasti naislinjaa pitkin ja jolla oli yhteinen nimi. Suku oli sukukunnan alayksikkö, ja sillä oli asianmukaisesti nimetty ja tunnistettava johtaja, päämies joka valvoi suvun maan käyttöä. Uluguru-vuorilla ja sitä

ympäröivällä alueella oli noin 50 sukukuntaa, jotka jakaantuivat noin 800 sukuun.

Sukukunnan tehtävä oli luoda säännöt naimisiinmenolle. Koskaan ei esimerkiksi saanut mennä naimisiin oman sukukunnan jäsenen kanssa. Sukukunnan jäsenet eivät asuneet ainoastaan Ulugurulla vaan he olivat levittäytyneet Itä-Tansanian muihin osiin, mm. Uzamaroon tai Kaguruun. Ulkopuolisia ei otettu sukukunnan jäseneksi, ja niin kaapatun naisen lasta kutsuttiin nimellä *mwanamwana*, lapsen lapsi.

Matrilineaarinen alaryhmä, suku, oli paljon tärkeämpi kuin sukukunta. Suku oli autonominen maata hallitseva ryhmä, jolla oli johtaja tai päämies maan valvontaa varten. Kuten sukukuntien kohdalla oli laita, on suvun termeistä useita versioita eri puolilla vuoria. Johtajuus periytyi naislinjaa pitkin jopa viidentoista sukupolven ajan. Kullakin päämiehellä oli erityinen nimi, joka siirtyi seuraajalle *kuhala tawa* -nimisessä prosessissa.

Päämiehen tärkein tehtävä oli jakaa maa suvun jäsenille viljetäväksi. Tässä tehtävässä hän oli ainoa auktoriteetti. Suku säilytti alueen omistuksen, mutta yhteisön jäsenillä oli oikeus käyttää maata elantoonsa.

Suvun päämiehet, usein myös tavalliset jäsenet, pystyivät jäljittämään päämiehen esi-isät aina suvun perustajaan saakka. Usein perustaja on alkuperäinen Ulugurulle muuttaja, joskus mies ja vaimo, joskus mies ja hänen sisarensa. Koska päämiehillä aina oli sama nimi, heidät erotettiin lisäämällä *mwana* (lapsi) ja heidän isänsä nimi. Näin esimerkiksi erään Bena-suvun ensimmäinen 'mwenye issi' (hän jolla on maa) oli nainen, Kingalu mwana Dindiro. Häntä seurasi hänen veljensä Kingalu mwana Mchume, jota seurasi Kingalu mwana Kova.

Johtajat olivat miehiä, vaikka sukukunnan alkuperäisen perustajan usein sanottiin olevan nainen. Perimisjärjestys oli kuitenkin aina matrilineaarinen, yleensä

tehtävä siirtyi edellisen päämiehen sisaren pojalle.

Päämiehen seuraaja valittiin edellisen vielä eläessä, ja naisilla oli menettelyssä määräävä osa. Yhdessä järjestelmässä valinnan teki pieni aikuisten naisten ryhmä, toisessa johtavat miehet esittivät ehdokkaan suvun naisväelle, joka saattoi hylätä ehdokkaat kunnes olivat tyytyväisiä. Valittu seuraaja saatettiin siirtää syrjään ellei hän vastannut odotuksia, mutta päämiestä ei voitu erottaa.

Erityisen nimensä lisäksi päämiehellä oli hallussaan erilaisia tunnuksia. Hänellä oli *mkungo*, pyöreä, yhdestä tukevasta puusta veistetty tuoli ilman erityisiä koristeita. Hänellä oli myös *mambaza*, kirves; *fia*, hattu, *kilemba*, hiusnauha, *kuhngu*, rannerengas; *tenge*, kävelykeppi, sekä rumpu. Tunnuksilla ei ollut mitään suvun hyvinvointiin liittyviä mystisiä elementtejä. Päämies käytti niitä tärkeissä tilaisuuksissa, kuten esittäessään uhrin, *tambiko*, pyhälle lehdolle tai muiden sukujen johtajia asetettaessa.

Ero päämiehen ja rivimiehen välillä oli jokapäiväisessä elämässä vähäinen. Henkisessä asemassa ero kuitenkin oli suuri. Päämiestä tukevan ydinjoukon jäsenet olivat kuin ylhäisöä ja heitä puhuttiin nimellä "mwenye muluga", kunnianarvoiset. Heitä arvostettiin suuresti ja tervehdittiin erityisellä tavalla. Päämies sai maineensa siitä, että hän edusti esi-isien henkiä, *mitsimu*.

Suvun ulkopuoliset jäsenet, jotka viljelivät suvun maata, joutuivat maksamaan päämiehelle erityisen korvauksen, *ngoto*. Tavallisesti tämä oli korillinen tai kaksi maasta saatavaa tuotetta. Ngoto periytyi muuttotapauksissa, jos lapset jäivät viljelemään isän suvun maata. Vaikka ngoto annettiin päämiehelle, se jaettiin koko suvun kesken tai jätettiin varastoon.

Mtala - isän sukukunta

Vaikka sukukunnan jäsenyys määräytyi äidin suvun mukaan, myös isän suku,

mtala , oli tärkeä. Aivan kuten aiemmin mainitussa Kingalu-tapauksessa myös *mtala*-nimeä saatettiin käyttää yhdessä suvun nimen kanssa.

Mtala-nimeä voitiin myös käyttää yksin. Esimerkiksi henkilöä, jonka äiti oli *Nzeru* ja isä *Bena*, voitiin kutsua nimellä *Mbena* (mies) tai *Mlambena* (nainen), mutta suku oli tietenkin *Nzeru*. Sääntö sukukunnan ulkopuolisesta avioliitosta koski myös *mtalaa*, poikkeuksena avioliitot ristiserkkujen kanssa.

Ugongo ja Utani

Yksilön kolmas tärkeä suhde oli *ugongo* -ryhmän jäsenen. Kullakin sukukunnalla oli ainakin yksi toinen sukukunta omana *ugongonaan*, joiden kanssa saattoi pilailla, solmia avioliittoja ja odottaa apua erityistilanteissa. *Ugongo*-suhde laajeni myös muihin etnisiin ryhmiin. Suahilinkielinen nimitys tälle suhteelle on *utani*.

Pilailusuhde oli tapa selvittää sosiaalisia ongelmia ja vaihtoehto äärimmäiselle kunnioitukselle tai välttelylle. *Wagongojen*, *ugongan* yhdistämien ihmisten, välillä kimppuun hyökkäämistä, karkeaa kielenkäyttöä ja ilkeää pilaa pidettiin hyvin huvittavana. *Wagongoilla* oli myös lupa käyttää toistensa omaisuutta tietyissä olosuhteissa, kuten hautajaisten aikana tai jos *mgongo* kantoi ruokaa peittämättä. Lupaa ei kuitenkaan koskaan käytetty turhaan, ja usein otettu omaisuus palautettiin oikealle omistajalle pienen korvauksen maksamisen jälkeen.

Mgongoa pidettiin parhaana valintana avioliittoa tai avioliiton ulkopuolisia seksisuhteita ajatellen. Koska tapana oli, että mies asui vaimon luona, oli *ugongo*-suhde käyttökelpoinen vähentämään jännitystä eri sukukunnista tulevien aviomiesten ja vaimon sukulaisten välillä.

Wagongojen yleisin sosiaalinen velvoite oli avustaa hautajaisissa. *Wagongot* huolehtivat kaikista töistä ruumiin pesemisestä hautaan kantamiseen saakka. Sen lisäksi *wagongoilla* oli tapana

vapauttaa ilmapiiriä piloilla, esimerkiksi hyppäämällä hautaan ja vaatimalla maksua noustakseen ulos. Muihin velvollisuuksiin kuului osallistuminen seremonioihin, riitojen sovitteluun ja auttaminen kigeo-tapauksissa: kaksosten, albinoiden ja muiden poikkeavien vastasyntyneiden surmaamisessa.

Ugongo-suhde oli seurausta kunniakkaista sodista, seka-avioliitoista tai kauppasuhteista.

Kosmologiset hahmot

Uluguru-vuorilla asuvien kansojen tärkeitä kosmologian hahmoja olivat *mulungu*, korkein oleva; *mitsimu*, esi-isien henget; *mganga* , parantaja; *wahawi*, noidat, *mumiani* , verenimijät, sekä sateentekijät.

Mulungu oli Korkein oleva, joka loi ihmiset. Se oli kaikkialla läsnäoleva, kaikkivoipa ja sisäinen, ilman erityisiä moraalisia ominaisuuksia, kuten hyvä, rakastava tai paha. *Mulungua* ei palvottu eikä sille uhrattu suoraan, vaan *mitsimun* kautta. *Mulungua* kuvattiin myös sanoilla ”*Imwanyego yatufugire*”, hän, joka huolehtii meistä.

Mitsimu, esi-isien henget, olivat kiinteä osa elävien perillisten ryhmää. *Mitsimu* vaikuttivat yhteisössä elävien vanhusten ja erityisesti päämiehen kautta. Paikkoja, joissa henkien tiedettiin asuvan ja joissa uhreja tehtiin, kutsuttiin nimellä *kutsimu*. Uhrin, *tambiko*, tehtiin erityisissä tilanteissa: ennen kylvää, ensimmäisen sadon aikaan ja ennen tärkeitä rituaaleja.

Mganga saattoi tunnistaa ja parantaa tauteja. *Mganga* oli magian, parannuksen ja ennustamisen asiantuntija. Sairaata henkilöt kävivät *mgangan* luona, joka ensin käytti ennustusta ja kyselyä selvittääkseen sairauden syyn. Sen jälkeen ehdotettiin hoitoa, joka saattoi sisältää ruokauhrin, lääkkeen ottamista, esi-isien lepyttämistä tai sovinnontekoa loukkaantuneen sukulaisten tai ystävän kanssa.

Uhawia , noituutta, pidettiin joskus epäonnen tai sairauden syynä. Noitien sanottiin iskevän uhreihinsa pahojen henkien avulla eri eläinten muodossa. Uhawin uhri tai uhrin sukulaiset saattoivat syyttää noidaksi epäiltyä. Syyllisyyden selviyttämiseksi järjestettiin kuulustelu, jossa mganga toimi johtajana. Usein molempien osapuolten edustajien oli annettava todistus syyttömyydestään ja sen jälkeen osallistuttava kokeeseen, joka paljastaisi mahdollisen noidan.

Mumianit olivat ihmisiä, jotka vangitsivat ja surmasivat toisia veren vuoksi. Veri käytettiin lääkkeen tai pahojen taikojen tekemiseen. Kaikkia ei-Luguruja pidettiin mahdollisina mumianeina.

Tärkeitä henkilöitä Uluguru-vuorilla olivat *sateentekijät* . Kaikki päämiehet pystyivät vaikuttamaan sateisiin, mutta jotkut olivat kehittäneet ylivoimaisen taidon tämän elintärkeän käytännön hallitsemiseen. Eurooppalaisten saapumisen aikaan kolme mahtavaa sateentekijää oli saavuttanut laaja mainetta myös Uluguru-vuorten ulkopuolella. Heistä kuuluisin oli Kingalu, joka eli Kinolessa vuorten koillisosassa. Muut kaksi olivat Mbago Mgetasta ja Hega Kolerosta, Ulugurun eteläosassa. Taito vaikuttaa sateeseen periytyi samalla tavoin kuin päämiehen tehtävä.

Elämänkulku

Syntymä

Syntymän jälkeen lapsen sukupuoli ilmoitettiin ululoiden. Musta lanka sidottiin vastasyntyneen lapsen ranteisiin, nilkkoihin ja kupeille. Äiti ja lapsi eristettiin viikoksi, ja seitsemäntenä päivänä järjestettiin nimenantorituaali. Kun lapsi oli noin 30 päivän ikäinen isä toi valkoisia helmiä, jotka pujoitettiin lankoihin. Syntymässä oli läsnä Mgongo, jonka tehtävänä oli surmata kaksosista toinen tai molemmat, albinot tai muuten epänormaalit lapset.

Initiaatio

Mwalin, nuoren, naiseksi tulleen tytön ulostulorituaali kuului Uluguru-vuorten tärkeimpiin. Ensimmäisen kuukautisvuotonsa saatuaan mwali suljettiin pimeään majaan, jossa hän vietti useita kuukausia, jopa kuusi vuotta. Hän ei saanut tehdä muuta kuin syödä hyvin ja kuunnella sukulaismiesten ja -naisten neuvoja aikuisuudesta ja ulostuloseremoniasta. Hänen naispuoliset sukulaisensa järjestivät mkole-rituaalin eristäytyneisyyden aikana. Lopullisessa ulostulorituaalissa hän tuotiin esille,

Vielä nykyäänkin voi nuoren tytön ngoma-juhlassa nähdä miten *mwali* kannetaan miehen olkapäillä ulos majasta, jossa häntä ei kuitenkaan ole pidetty kuukausia tai vuosia niin kuin ennen.

koristeltuna ja lihavana, miehen olkapäillä. Juhlissa tarjottiin erityistä olutta ja mwali esitti osallistujille tanssin.

Pojat kävivät läpi initaation nimeltä ng'hula tai jando. Eristys kesti vain oluenvalmistuksen ajan, eli kaksi viikkoa. Poikaa neuvottiin kunnioittamaan vanhempia henkilöitä, ja hänelle annettiin muita aikuisuuteen liittyviä ohjeita veljensä majassa. Ulostuloriitti muistutti tyttöjen vastaavaa.

Avioliitto ja -ero

Suosituin avioliitto solmittiin ristiserkkujen kesken, eli äidin veljen tai isän siskon lasten kanssa. Tämä oli eduksi molemmille perheille, koska se ei johtanut maan paloittelemiseen tai suvun vaurauden jakamiseen. Vaikkakin käytännöllistä, oli mtalan (isän suvun) jäsenen naimisen kieltäminen poikkeus säännöstä. Toinen suosittu valinta oli mgongo.

Häämenoja varten ei ollut mitään erityistä seremoniaa, koska tytöt oli naitettu jo mwali-ulostulorituualissa. Rituaalin päätteeksi mwali vietiin majaan, missä hänen uusi puolisonsa liittyi hänen seuraansa. Vastanainut pariskunta asettui mieluiten vaimon sukulaisten tiloihin.

Eroaminen ei ollut vaikeaa, ja kumpikin osapuoli saattoi tehdä siihen aloitteen. Erossa molemmat saivat yhtä suuren osan omaisuudesta. Tavallisin eron syy oli vaimon laiskuus tai hänen toistuva aviorikoksensa, miehen äärimmäinen julmuus, tai noituus.

Hautajaiset

Kuten aikaisemmin mainittiin, wagongot olivat hautajaisjärjestelyissä keskeisessä asemassa. He lakaisivat majan lattian, pesivät ruumiin, kietoivat sen kääre-vaatteeseen ja ilmoittivat kuolemasta. He olivat myös vastuussa surijoiden parranajosta ja haudoilla uhrauksesta hautausriittien aikana. Joskus haudat tehtiin pyhien puiden lehtoon.

Edesmenneen sukulaiset survat seitsemän päivää ja pidättäytyivät työstä ja päivän askareista, kuten ruoanlaitosta.

Kahdeksantena päivänä pienimuotoinen juhla lopetti suruajan ja toinen pieni juhla viikkoa myöhemmin päätti hautajaisriitin.

Maan hallinta ja tuotanto

Uluguru-vuorilla ei tunnettu yksityisen maanomistuksen käsitettä. Maa oli suvun omaisuutta, ja päämiehen tehtävänä oli jakaa maa suvun jäsenille viljeltäväksi. Suku säilytti omistuksen, joskin yhteisön jäsenet saivat käyttää sadon elannokseen. Päämies ei siis omistanut maata, vaan valvoi sitä suvun puolesta.

Sekä mies- että naispuolisilla jäsenillä oli oikeus asua suvun maalla ja viljellä sitä. Suvun jäsen saattoi anoa maapalaa päämieheltä ja viljellä sitä niin kauan kuin pystyi. Kuoleman seurauksena maa palautui suvulle ja luovutettiin uudelleen päämiehen harkinnan mukaan.

Oikeus maa-alueen anomiseen perustui siis suvun jäsenyyteen. Koska tämä laskettiin naislinjan mukaan, lapsilla oli vain rajoitettu oikeus isän suvun maahan. Miespuoliset lapset ja heidän lapsensa saattoivat viljellä mtala-maata, mutta seuraaviella sukupolvilla ei ollut oikeutta vaatia maata.

Maanviljelys Uluguru-vuorilla perustui vuosittaiseen satoon, jota pidettiin viljelijän omaisuutena. Tämä käytäntö säilytti ylimmän maankäyttövallan johtajalla, koska jokaisen sadonkorjuun jälkeen maa voitiin palauttaa suvun hallintaan, kun ei satoa enää kasvanut. Samasta syystä päämiehet vastustivat monivuotisten lajien, kuten hedelmäpuiden, viljelyä. Näiden istutus siirtäisi käytännössä maan pitkäaikaisen hallinnan johtajalta viljelijälle ja puiden omistus merkitsisi tosiasiallisesti maan omistusta.

Ulugurulla varhain viljeltyjä kasveja olivat kurpitsa ja hirssi (sorghum) – höyste kerättiin metsästä. Intian valtameren ylittävä kauppa toi mukanaan banaanin ja

Poikien iloksi joihinkin vuoristokyläin pääsee myös (maasto)autolla.

riisiin Itä-Afrikkaan, ja Euroopan yhteydet Amerikkaan toivat maissin, cassavan, perunan ja pavut. 1800-luvun lopussa maissia, papuja ja vuoristoriisiä viljeltiin laajalti Uluguru-vuorilla. Pääasialliset maanviljelysvälineet olivat kaivuukeppi ja puinen kuokka, ja kasvatusmenetelmä oli vaihtoviljely.

Uluguru-vuorten asuttajat suosivat korkealla sijaitsevien metsien raivausta ihanteellisten sääolosuhteiden vuoksi. Yli 1000 metrin korkeudessa sataa enemmän ja haihtuminen on vähäisempää. Kuivan kauden aikana kosteus muuttuu kylmän ilman takia tiheäksi sumuksi, ja tämä mahdollistaa ympärivuotisen viljelyn. Jatkuvan kosteuden vuoksi myös eroosio on pienempää kuin vuoren alemmissa osissa.

Talot rakennettiin puusta ja savesta. Vuorten itäpuolella ne olivat nelikulmaisia, ja niiden katot oli tehty banaaninlehdistä. Muualla talot olivat useimmiten pyöreitä ja puukuitujen peittämiä. Naiset pukeutuivat punaisesta ja mustasta kankaasta tehtyihin hameisiin ja vatsan ympärille kiedottuihin helminauhoihin ja korsitivat hiuksensa punaisella savella. Miesten asut oli tehty nahkasta, ja metsästysase oli keihäs.

◇

Sairaala, koulu, asunnot ...

Ensimmäinen työpäivä, lauantai 8.7.

Työmaalla alkoivat työt klo 8.00, jolloin kyläläiset siivosivat rakennuspaikalta kasvillisuuden ja suurimmat roskat. Samalla käytiin neuvottelut muualta tulleiden rakennustöiden johtajien (fundien) kanssa heidän palkkioistaan. Palkkioksi sovittiin 600.000 Tsh.

Fundien johdolla merkittiin rakennuspaikka ja tarpeelliset linjaukset perustusten kaivamista varten. Suurin osa väestä (n. 100 kyläläistä ja työleiriläiset) siirsi kiviä ja hiekkaa rakennuspaikan tuntumaan. Pisimmillään hiekkaa haettiin n. 2 km:n etäisyydeltä. Kivistä murskattiin käsin myös sepeliä tulevia tarpeita varten.

Perustuksen kaivaukset pääsivät vauhtiin puolilta päivin, ja työpäivän päättyessä klo 15.00 olivat kaikki tarpeelliset kaivuutyöt tehty n. 1 metrin syvyyteen.

Sunnuntai 9.7.

Perustusten viimeistelytyöt jatkuivat (fundit olivat vapaalla). Kiviä ja hiekkaa kuljetettiin rakennuspaikalle.

Maanantai 10.7.

Fundien kanssa käytiin neuvotteluja rakennusurakan yksityiskohdista, jotka kirjattiin englannin- ja suahilinkielisiin urakkasopimuksiin. Sopimuksessa määriteltiin myös maksuaikataulu, jonka mukaan ensimmäinen suoritus Tsh 100.000 tehtiin.

Työmaalla oli erittäin runsaasti väkeä, noin 300 henkeä. Perustusten täyttö kivillä ja betonilla alkoi. Naiset kuljettivat hiekkaa rakennuspaikalle ja kiviä louhittiin melko lähellä olevista kallioista ja tuotiin työmaalle.

Työpäivän päättyessä perustuksista noin kolmasosa oli valmiina.

Tiistai 11.7.

Perustusten täyttö jatkui ja illalla ne olivat nousseet kauttaaltaan maan tasolle. Suunniteltiin ja mitailtiin kattorakenteita sekä sairaala-rakennukseen että koulun keskeneräiseen jatko-osaan.

Keskiviikko 12.7.

Perustusten muuraus jatkui, naiset kantoivat hiekkaa.

14.–17.7. vapaata

Työleiriläiset Morogorossa ja Mikumissa retkellä. Paikalliset fundit eivät myöskään juuri näyttäytyneet työmaalla – työt eivät edistyneet (perjantai muslimien pyhäpäivä).

Tiistai 18.7.

Kyläläiset olivat kantaneet edellisenä päivänä rakennuspuut, 130 kpl 2x4 ja 90 kpl 2x3 tuuman lankkua, kattopellit (140 kpl), naulat, työkalut, Dudu-killeriä ym Kinolesta noin 6 km:n päästä, joten töihin päästiin heti aamusta. Tapuleissa olevaa puutavaraa käsiteltiin Dudu-killereillä (estää termiitti-tuhot). Varatut viisi kanisteria riitti yli puoleen puutavarasta. Rakennettiin 3 kpl kattotuoleja kesken olevan koulurakennuksen kattamiseksi.

Sairaalatyömaalla osallistuttiin betonin kantamiseen muurareille.

Keskiviikko 19.7.

Koulurakennuksen katonteko alkoi. Kattotuolit nostettiin kyläläisten kanssa yksi kerrallaan ylös ja peltikatteen alusmitoitus naulattiin paikalleen. Peltien kiinnitys käynnistyi ja illalla n. klo 18 olivat kaikki 40 peltiä paikoillaan ja harjapellit osittain. Päävastuullisena rakennus-mestarina toimi herra Juma.

Sairaalan kattotuolien teko käynnistyi ja valmiiksi saatiin kolme kappaletta.

Kattotuolien suurin pituus on 12 metriä ja korkeus 1,8 metriä.

Torstai 20.7.

Sairaalan kattotuolien teko jatkui ja loput neljä kappaletta saatiin valmiiksi.

Henkilökunnan asuntojen maankaivuutyöt käynnistyivät. Ensimmäisen (ylemmän) rakennuksen rakennuspaikan tasaus rinteeseen saatiin noin 20%:sti valmiiksi.

Tasausalueen koko noin 13x14 metriä. Rinteen jyrkkyyden vuoksi maata joudutaan siirtämään kuutiokaupalla.

Perjantai 21.7.

Ylemmän rakennuspaikan tasaustyöt saatiin valmiiksi ja rakennuspaikka merkittiin tolpin ja naruin.

Lauantai 22.7.

Perustusten kaivuutyöt käynnistyivät ja alemman rakennuspaikan tasaustyö alkoi ja saatiin noin puolivalmiiksi.

Maanantai 24.7.

Kivien kanto sairaalan rakennuspaikalta ensimmäisen asunnon työmaalle alkoi ja samalla alettiin perustuksia täyttää ja muurata.

Tiistai 25.7.

Toisen asunnon pohjan tasaus saatiin valmiiksi. Kiviä ja hiekkaa kannettiin 1. asunnon paikalle ja muurausta jatkettiin. Sairaalan perustusten muuraus saatiin kaikkien seinien osalta lattiatasolle.

Keskiviikko 26.7.

Toisen asunnon rakennuspaikka mitattiin ja merkittiin. Perustusten kaivu käynnistyi ja saatiin melkein valmiiksi. Ensimmäisen asunnon perustusten muuraus jatkui.

Sairaalatyömaalla asennettiin ensimmäisen oven karmi paikalleen.

Torstai 27.7.

Toisen asunnon perustusten kaivaus valmistui. Kiviä ja hiekkaa kannettiin isolla joukolla - naiset. Perustusten täyttö ja muuraus käynnistyi. Maan alle jäävä osuus saatiin puolittain täytettyä.

Ensimmäisen asunnon perustusten muuraus saatiin kahden seinän osalta lopulliseen korkeuteen. Jäljellä oleva osuus kestää vielä 2-3 päivää.

Sairaalaan asennettiin kaksi ovenkarmia, ja pari seinää saatiin muurattua noin puoli metriä ylös. Loput ovenkarmit, 4 kpl, tulivat työmaalle.

Jäljellä oleva sementtimäärä inventoitiin, 104 säkkiä. Arvioitiin lisä-tarpeeksi vielä 100 säkkiä. Jos sementtiä jää yli tarpeen voivat kyläläiset valaa henkilökunnan asuntojen lattiaita.

Perjantai 28.7.

Sairaalatyömaalla käytiin fundien kanssa viimeisen kerran läpi kaikkien ovien ja ikkunoiden paikat ym yksityiskohdat. Toisella asunto-rakennuksella merkittiin perustusten korot ja harjoiteltiin vaakitsemisen vaikeata taitoa kylälaisten kanssa. Loput kattotuolit ja osa jäljellä olevasta puutavarasta siveltiin Dudu-killerillä.

Kylän fundien kanssa tehtiin sopimus henkilökunnan asuntojen rakentamisesta. Työ tehdään kesällä 1996 (fundit olisivat valmiit aloittamaan 12/95 jos tiilet valmiita ja rahoitus järjestyy).

Wafundi wa kijiji cha Mifulo:

Hamishi Saidi
Haridi Abdalah
Ramadhani Chamkela
Sadiki Saidi
Ahamadi Muhenga
Ahamadi Salum

Työleiriläiset:

Juri Hozjajenok
Elina Puhto
Pirjo Kamppuri
Taina Kamppuri
Leena Teinilä
Anna Teinilä
Pekka Turunen
Ritva Kovalainen
Mikko Peura
Jorma Reinimaa (osan aikaa)
Janne Reinimaa (osan aikaa)
Richard Vitalisi Wililo, tulkki ja yleismies

OPETTAJIA OPETETAAN OPETTAMAAN

Vaasassa toimiva Åbo Akademin opettajainkoulutuslaitos (joka täällä tunnetaan nimellä Peffan) on käynnistänyt yhteistyön Morogon vastaavan tahon, eli Morogoro Teachers College (MTC):n kanssa. Opetus niveltyy ÅA:n TCE-projektiin, eli englanninkieliseen opettajakoulutukseen.

Kaikki sai alkunsa siitä, kun morogorolainen delegaatio keväällä 1994 vieraili Vaasassa. Silloin delegaatio ehdotti yhteistyötä nimenomaan Morogoron opettajainvalmistuslaitoksen opettajien ammattitason kohottamiseksi. Vaasalaiset kiinnostuivat ja pistivät heti toimeksi. Erinäisten kirjeiden ja kyselyjen jälkeen Peffanin edustajia matkusti Morogoroon tapaamaan paikallisia koulutusalan edustajia. Yhteisten neuvottelujen pohjalta laadittiin suunnitelma, ja syksyllä 1995 valittiin pääsykokeilla ensimmäiset 16 opiskelijaa tähän akateemiseen täydennyskoulutukseen.

Koulutus koostuu koko- ja osa-aikaisista opiskelujaksoista. Koulutus vastaa pituudeltaan ja sisällöltään kastatustieteen kandidaatin tutkintoa. Koulutus koostuu 60 opintoviikosta; osallistujille luetaan hyväksi 60 opintoviikkoa aikaisemmista opinnoista (45 ov opettajadiplomista ja 15 ov vähintään viiden vuoden työkokemuksesta). Opintojen päätteeksi laaditaan teoreettinen ja käytännöllinen tutkielma.

TEPT-projekti (Teacher Education Project in Tanzania) on ÅA:n opettajankoulutuslaitoksen hallinnoima projekti, jonka tavoite on kolmiosainen. Ensinnäkin projektin lähtökohtana on paikallisten, eli MTC:n ilmaisema tarve. Tässä mielessä projektia voisi kuvailla "pohjalta ylös" -projektiksi, vastakohtana useille

aikaisemmille kehitysmaiden "ylhäältä alas" -projekteille. Investointeja ei ole tehty lainkaan, tai vain vähän; vain henkistä pääomaa liikutetaan.

Toiseksi: opettajainvalmennus on käytännön tapa käsitellä pitkän tähtäyksen suunnitelmia koskien lasten, nuorten ja aikuisten kehittämistä Tansaniassa. Opettajien valmentajien tietomäärän kohottaminen ja ammattitaidon lisääminen vaikuttaa laajasti oppilaiden opettajiin, mikä vuorostaan vaikuttaa lukuisiin oppilaisiin tulevana vuosikymmeninä. Siksi toista tavoitetta voidaan sanoa pitkän tähtäyksen avuksi kehitykseen oma-apuun. Yksi tapa käsitellä globaalisia ekologisia ongelmia ja terveydenhoitokysymyksiä on lisätä tietoa esimerkiksi metsäpalojen tai AIDSin ehkäisyistä opetustyön kautta. Näin ollen opettajien valmentajat ovat vaikutusvaltaisessa asemassa sekä opettajiin että oppilaisiin nähden pitkällä aikavälillä.

Kolmanneksi, sukupuolten välistä tasa-arvoa ja demokratisointia korostetaan yksityiskohtaisessa opetussuunnitelmassa, minkä lisäksi ne voivat olla lähtökohtana koulutukseen osallistuvien tutkimusprojekteille. Sukupuolikysymykset muodostavat keskeisen osan kaikkien yhteiskuntien demokratisointiprosesseissa. Kaikki kolme tavoitetta voidaan nähdä pyrkimyksenä kansainvälisyyteen ja yleismaailmalliseen vastuuseen.

ÅA:n kasvatustieteen tiedekunta hyväksyi sekä koulutusohjelman että 16 opiskelijaa marraskuussa 1995.

Opinnot koostuvat vuoroin lähiopetus-, vuoroin etäopetusjaksoista. Opettajat ovat etupäässä ÅA:sta, mutta jonkin verran myös Dar es Salaamin yliopistosta.

◇

AFRIKKALAISESTA TEATTERISTA

Afrikkalaisella, kuten muullakin, teatterilla on paljon tarjottavaa arkipäivän elämään afrikkalaisessa yhteiskunnassa. On kolme koulukuntaa, jotka kukin ovat määritelleet onko afrikkalainen teatteri oikeaa teatteria vai ei, tai onko jonkin teatteriproduktion oltava ammattilaisten tekemä, jotta sitä voidaan pitää oikeana teatterina.

*

Länsiafrikkalainen ajattelu, jota edustaa tunnettu kirjailija ja teatteritaiteilija Wole Soyinka, lähtee siltä pohjalta, että Afrikassa on ollut teatterimaaisia produktioita jo ennen siirtomaavallan aikaa. Tämän mukaan kaikki sellainen, mitä ihmiset tekevät ja joka täyttää teatterin roolin yhteisössä, on todellista teatteria.

**

Toinen, länsimaisen ajattelutavan omaksunut koulukunta ei pidä perinteistä afrikkalaista teatteria oikeana teatterina, koska sitä eivät tee ammattilaiset. Afrikkalainen teatteri on kaikille, kun tämän koulukunnan mukaan teatterin on oltava jonkin tietyn ryhmän ammatti.

Tämä ajattelutapa on leviämässä etenkin sellaisten afrikkalaisten keskuudessa, jotka ovat saaneet länsimaisen koulutuksen ja sen myötä omaksuneet sen kulttuurin ja ajattelutavan. Nämä ihmiset sanovat, että kulttuurin on kehityttävä ja muututtava, ja he pitävät perinteen vaalijoita "historiallisina." Hitaasti afrikkalainen teatteri onkin muuttumassa viihteellisempään, ja myös ammattimaisempaan, suuntaan.

Kolmas koulukunta perustaa näkemyksensä laajempaan teatterin määritelmään. Tämän koulukunnan kannattajat katsovat, että perinteinen afrikkalainen teatteri on kansan tuottamaa, ja sen vuoksi se on teatteria – etenkin ottaen huomioon yhteiskunnan taloudellisen tilanteen.

Tämän näkökannan mukaan teatteri viihteenä on kapitalistien idea. Perinteinen afrikkalainen teatteri ei koskaan ole ollut pelkästään viihdettä kansalle. Siirtomaavallan ja materiaallisen kehityksen seurauksena teatterista on tullut ammatti. Tämän johdosta afrikkalaisen teatterin on täytynyt muuttua joissakin Afrikan maissa, muun muassa Tansaniassa.

*

Paljon on tehty ammatillisen tietoisuuden luomiseksi. Esimerkiksi on syntynyt kunnallista teatteria, jonka tarkoituksena on lisätä tietoisuutta monimutkaisista, mutta keskeisistä yhteiskuntaongelmista. Tässä käytetään teatterin keinoja ilmaista asioita tai ideoita liikkein, ilmein ja myös tuntein.

Lyhyesti voi sanoa, että teatteri tekemisen taiteena on vastakkainen teatterille taiteena. Afrikkalaisessa teatterissa voi nähdä seuraavia näkökulmia: sankarirunot, tanssi (ngoma), tarinankerronta, initiaatiot, uskonnolliset rituaalit, mimiikka, eleet, kuoro, tila ja aika, yleisö ja esiintyjät, puvut ja tuet.

Sankarirunojen teatterielementtejä löytyy pääasiasta sellaisten heimojen keskuudessa, jotka uskovat sotasankaruuteen. Tansaniassa muutamilla yhteisöillä Viktoriajärven ympärillä, samoin joillakin kenialaisilla tai ugandalaisilla kansoilla, on vaaran fyysisen ilmaisun filosofia. Ne ovat perinteisempiä yhteisöjä, jotka runojen avulla ylistävät miestä joka on tehnyt jonkin sankarillisen teon.

Ngoma, tanssi, on hyvin yksinkertainen taidemuoto, mutta kiistanalainen, jos sitä tarkastelee teatterin muotona. Tanssi on suosittu, se on avoin kaikille ja se on myös suurten joukkojen, alempien yhteiskuntaluokkien muoto. Tanssin liikkeet ovat fyysisiä, kiinteästi arkielämään liittyviä liikkeitä.

Tarinankerronta on taidemuoto, joka on periytynyt antiikin ajoilta meidän päiviimme. Siinä arvot ja moraali löytävät ilmaisunsa ja vahvistuksensa. Kansan-omaisen tarinankertojan osaa voi verrata näyttelijän osaan draamallisessa tuotannossa. Kertoja on esiintyjä, joka näyttelee yleisölleen näytelmän. Kokemus ja luontainen lahjakkuus ovat tärkeitä, samoin luova mielikuvitus. Taiteilijan onnistumiseen vaikuttavat henkilöinti, laulut, idiofonit ja johtopäätelmä.

Tarina henkilöidään yleisölle osoittamalla kaikki hahmot, mutta myös esittelemällä juoni niin, että henkilöt ja paikat ovat yleisölle tuttuja. Tarina voi saada yleismaailmallisen tai kotimaisen version.

Laulujen avulla tarinankertoja voi kutsua yleisön osallistumaan.

Idiofoni: kuulija näkee, kuulee tai tuntee sen mitä on kuvattu, oli se sitten ääni, väri, rakenne tai jokin muu mitä voi kuvata.

Johtopäätelmä on usein alkuperän selitys, uskomisen syy. Usein tarinassa on moraali

tai opetus, joka liittyy tarinan ja sen esityksen isien viisauteen.

Initiaatioissa on useimmiten uudelleen syntymisen piirre: lapsuudesta aikuisuuteen ja sen vaatimaan yhteiskunnalliseen rooliin ja vastuuseen. Siinä on myös lapsuuden kuolema, joka samalla on väärin tekojen tai välinpitämättömyyden kuolema. Initiaatioissa pojille ja tytöille opetetaan aikuisen tehtävien ja vastuun lisäksi uskonnollisia tietoja ja tapoja.

Tiettyjen liikkeiden, laulujen, vaatteiden ja asusteiden, musiikin, eleiden ja ilmeiden käyttö, samoin kuin erityinen ympäristö – kaikki tämä on pohjana sille, jota kutsumme afrikkalaiseksi teatteriksi.
◇

Tiesittekö, että

Mahdollisuuksien Tori

on vaasalaisten keksintö?

Tänä vuonna Mahdollisuuksien tori järjestettiin Vaasassa 10. kerran. Idean isä on pastori **Jouko Saraste**, joka halusi vuonna 1987 koota humanitaarista työtä tekevät järjestöt esittelemään toimintaansa yhteisessä tapahtumassa – aikana jolloin talkoohengen sanottiin kadonneen.

Mahdollisuuksien torilla 'tavalliselle ihmiselle' tarjotaan vaihtoehtoja konkreettiseen toimintaan

- * kehitysmaiden
- * ihmisoikeuksien
- * ympäristön
- * oikeudenmukaisemman maailmankaupan hyväksi.

Vaasasta idea levisi ympäri maan, niin että muutama vuosi sitten Mahdollisuuksien toreja oli jopa 44 paikkakunnalla Helsingistä Tornioon, Raumalta Imatralle.

Tänä vuonna Kepa (Kehitysyhteistyön palvelukeskus) on saanut tietoonsa vain muutamia paikkakuntia, joissa vielä vapaaehtoisvoimin jaksetaan järjestää tällainen tapahtuma: Helsinki, Hämeenlinna, Jyväskylä, Raase, Rovaniemi, Ruukki, Seinäjoki, Tampere. Turussa toripäivä oli jo aikaisemmin, Oulussa järjestetään tori YK:n päivänä.

Toisaalta viime vuosina on satsattu suuriin, valtakunnallisiin tapahtumiin jotka kestävät useamman päivän. Viime keväänä tämä "Ihminen ja kehitys" -tapahtuma järjestettiin Helsingissä, tänä vuonna se oli Tampereella. Saamiemme tietojen mukaan Tampereen valtakunnallisessa tapahtumassa oli mukana 27 järjestöä – Vaasassa paikallisista järjestöistä oli mukana 22.

◇

Mahdollisuuksien torilla Vaasan 25. toukokuuta (kuva: Jouko Saraste)

Projektit, kehitysturismi ja PRA (osallistava menetelmä)

Monet projektit aina 1940-luvulta lähtien ovat epäonnistuneet, koska ”ihmiset pakotettiin tekemään jotakin, johon he eivät koskaan uskoneet tai täysin ymmärtäneet” (Brain, The Uluguru Land Usage Scheme: Success and Failure, 1980).

Marko Ulvila kuvaa tutkimusraportissaan osallistavan maaseut selvityksen (Participatory Rural Appraisal) menetelmän kehittymistä. PRA on kehittynyt toisaalta turhautumisesta tavanomaiseen tapaan saada tietoja maaseutuyhteisöistä, toisaalta hyvistä kokemuksista ja innovaatioista eri alueilla.

Negatiivisia kokemuksia ovat olleet esimerkiksi ”maaseudun kehitysturismin” vääristymät ja muodollisten kyselylomakkeiden väärinkäsitykset.

Positiivisesti PRA-menetelmän kehittymiseen ovat vaikuttaneet sovelletun antropologian, viljelymenetelmä-tutkimuksen ja agro-ekosysteemi-analyysin uudet keksinnöt.

Umoja ni nguvu
(Yhteistyö on voimaa)

Osallistavat menetelmät kehitysyhteistyössä

on aiheena Uhusianon r.y:n seuraavassa

Morogoro-seminaarissa.

Seminaari pidetään – osallistavaa menetelmää käyttäen – Timo Voipion ja Hanna Laitisen johdolla

Viittakiven opistolla 3.– 4. elokuuta.

Tarkempi ohjelma jäsenkirjeessä.

Tiedustelut opistolta
puh. 917- 654 4911, fax 917- 654 4930.

Uutinen 12.5.1996 (HBL):

Suomi painostaa demokratisointiin Kehitysapu Sansibariin pysäytetty

Suomi jäädyttää kaiken avustuksen Sansibariin painostaakseen saaren johtajat vuoropuheluun opposition kanssa. Kuusisataa ihmistä on oletettavasti vangittu poliittisista syistä Sansibarin muodostavalla kahdella saarella.

Johtava puolue CCM (Chama Cha Mapinduzi) myöntää vanginneensa 63 henkilöä, jotka on kuvattu rähinöitsijöiksi.

Levottomuuksien taustalla on Sansibarin yhteiskunnan syvä kahtiajako. Demokraattiset olosuhteet huononivat selvästi ensimmäisten vapaiden vaalien jälkeen lokakuussa 1995.

Suomen jäädytyspäätös merkitsee, että kaikki meneillään olevat (metsä-)projektit viedään päätökseen, mutta uusia ei aloiteta.

Eriyissuunnittelija Tuula Kurikka (Metsähallitus, Savonlinna) arvelee paikallisväestön haastattelujen pohjalta, että Suomen päätös voi opposition mielestä johtaa siihen, että hallitus pakotetaan parempaan demokratiaan.

Saksittua

22.12.95 AL

Rasismi ulottanut lonkeronsa jo Afrikkaan asti

Luin sunnuntain (17.12.) Aamulehdestä jutun Suomalainen on sika Afrikassa. Huomasin, että tansanialaisetkin ovat rasisteja. Me suomalaiset emme olekaan ainoat rasistit maailmassa.

Lukiessani päivän lehtiä törmään usein väitteisiin, miten me olemme niin muukalaisvastaista kansaa.

Kuinka on mahdollista, että tansanialaiset voivat väittää suomalaisten kehitysyhteistyöhenkilöiden olevan juopottelevia, puolialastomina esiintyviä, nuoria tyttöjä houkuttelevia öykkäreitä.

Ei niin saa sanoa. Eivätkö he tiedä sitä? Ei saa yleistää! Täällä Suomessa ainakin leimataan heti rasistiksi, jos uskaltaa arvostella jonkinmaalaisten tai jonkinväristen miesten joutilasta tai rikollista elämää.

Tasapuolisuutta

● Wilfred Hildonen

UHUSIANO r.y:n HALLITUS 1996

Varsinaiset jäsenet:

Heli Pimenoff(puh.joht.)
Käsityökatu 14 D, 38210 Vammala
k. 932- 514 3621, t.931-215 7098, NMT 949- 747 520

Äetsän seudun kehityskaaseura ry

Leena Seppänen(varapuh.joht.)
Käsityökatu 2, 38210 Vammala
k. 932- 514 3310, t. 932- 5193 669

Äetsän seudun kehityskaaseura ry

Ulla Hepola(sihteeri)
Selininkatu 1 B 5, 33240 Tampere
k. 931- 222 1898, t. 931-212 34 02

Tampereen kotitalousoppilaitos

Marja-Liisa Männistö(rah.hoit.)
Latauksentie 22, 38100 Karkku
k. 932- 513 4121, t. 931- 345 7151

Karkun Isku ry

Sointu Perähuhta
Kulmakatu 18 as.2, 33500 Tampere
k. 931- 253 4864

Elina Puhto
Orapihlajantie 14 B 35, 00320 Helsinki
k. 90- 579 454

Viittakiven tuki ry

Anne Roponen
Kivirannantie 32, 74130 Iisalmi
fax 977- 130 98, puh. t. 977- 14 243

Iisalmen Nuorison Tuki ry

*Savenkatu 10 A 10
74100 Iisalmi*

Berit Valtonen
Raastuvankatu 47 A 8, 65100 Vaasa
k. 961- 317 0949

Vaasan kehityskaaseura ry

Varajäsenet:

Kari Bottas
Kyösti Kauppinen
Erkki Karkkonen
Kaarlo Koskimies
Heli Niskanen
Yrjö Patama
Sisko Peltomaa
Terho Tuominen

Viittakiven Tuki ry
Iisalmen Nuorison Tuki ry
Lahden Tansania-seura
Vaasan kehityskaaseura ry
TSL/Vammalan seud. opintojärjestö
Porin kehityskaakauppayhdistys ry
Äetsän seudun kehityskaaseura ry
Iisalmen Nuorison Tuki ry

